

Vice-admiraal Johan Arnold Zoutman, 1724-1793, naar wie het Fort op Aruba is genoemd. (Naar een schilderij in het Leger-Museum te Leiden, foto Bureau Maritieme Historie van de Marine-Staf, 's-Gravenhage).

Bron: Het oude fort van Aruba : de geschiedenis van het Fort Zoutman en van de Toren Willem III / Dr. J. Hartog. p. 15

moeilijk of niet binnenkomen. Zowel de hoogte van de wal, als het feit dat schepen op zekere afstand moesten blijven, zal de reden zijn geweest dat de ontwerpers van Fort Zoutman het niet nodig hebben geoordeeld aan de zuidzijde bovenop de steunwal ook nog een muur te bouwen.

Drie gebouwen

In het Fort zette men drie dienstgebouwen neer: een wachtlokaal dichtbij de hoofdpoort, daarnaast een soldatenkwartier en haaks op deze twee gebouwen een magazijn. Verder bouwde men een kookhuis of oven en een regenbak.

Deze gebouwen waren niet erg groot. De bezetting van het Fort zou zeker nooit meer dan 10 tot 20 man bedragen, zodat er geen grote gebouwen nodig waren.

Van wat er in 1796 binnen het Fort gebouwd werd, is alleen het kookhuis nog over. De regenbak is voor het laatst vermeld op de inventaris van 1827 (blz. 37).

Bewapening

Het ligt voor de hand, dat in de 18e eeuw kleine of eenzaam gelegen fortjes voorzien werden van scheepsgeschut, meestal afgestaan door het schip of de schepen die de bezetting of soms ook het bouwmateriaal hadden aangevoerd. In de haven van Curaçao lagen altijd de zogenaamde stationsschepen. Bovendien was er een vrij geregeld verkeer van oorlogsschepen bij dat eiland.

Voor zover nog kan worden nagegaan, werd Fort Zoutman voorzien van vier kanonnen, vermoedelijk carronades, een type licht kanon, zoals dat na 1760 gemaakt werd in de ijzergieterijen te Carron, een dorpje niet ver van Glasgow in Schotland. Nederlandse oorlogsschepen hadden op het eind van de 18e eeuw ook dit type aan boord. De oorspronkelijke kanonnen van Fort Zoutman zijn in de loop der jaren verspreid geraakt en het geschut is natuurlijk zo nu en dan aangevuld en vernieuwd. Maar op de kanonnen van Fort Oranje op Bonaire, welke bewaard zijn gebleven, kan men zelfs het woord 'Carron' nog lezen.

Of de vier kanonnen, die in 1797 werden opgesteld, dezelfde waren als die welke directeur De Veer in 1786 had gestuurd, is een vraag, waarop wij helaas geen antwoord kunnen geven. (blz. 7).

Zoutman

Het nieuwe fort werd genoemd naar Johan Arnold Zoutman, die als schout-bij-nacht in de vierde Engelse oorlog samen met Jan van Kinsbergen op 5 augustus 1781 een Brits konvooi bij de Doggersbank (Noordzee) tot terugkeer noopte. De slag, die feitelijk geen overwinning was, leidde tot een vloed van sentimenteel herdenken en zelfs vijftien jaar later moet gouverneur Lauffer nog zó door Zoutmans prestatie zijn gepakt, dat hij het Fort op Aruba noemde naar een man, die nimmer iets met Aruba of de Antillen te maken heeft gehad. Zoutman heeft de Caribische Zee zelfs nooit bezocht.

Zoutman is trouwens al in 1793 overleden, zodat hij het naar hem genoemde fort niet heeft beleefd.

Het stoffelijk overschot van Zoutman is bijgezet in de grafkelder van de familie van zijn vrouw – wier vader rentmeester was van

de kroonprinselijke domeinen – in de Nederlands Hervormde kerk te Geertruidenberg.

De nagedachtenis van Zoutman bleef lange tijd velen aanspreken. Nog in 1812, ruim dertig jaar na de slag op de Doggersbank, putte de dichter-metselaar Jan Helmers er inspiratie uit voor een couplet in zijn bombastische Hollandsche Natie:

'Men zegt, dat, toen de Brit, stoer op zijn overmagt,
In de afgeloopene eeuw ons aanviel onverwacht,
Bij Doggersbank 's Lands vloot dacht weerloos te verrassen,
De Ruiters schim met kracht opdonderde uit de plassen,
En, als een sterke God, rondwarend door de vloot,
De kracht van Zoutman sterkte, en ons zijn bijstand bood.'

Zelfs 65 jaar na de actie op de Doggersbank werd nog een herdenkingscomité opgericht om te komen tot een gedenkteken op Zoutmans graf. Op 14 mei 1846 werd dit onthuld.

Al is de persoon van Zoutman vergeten, zijn naam is bewaard gebleven, behalve door Fort Zoutman op Aruba en het grafmonument te Geertruidenberg, door de Zoutmanstraat, die men op Aruba en in vele steden van Nederland in de zeehelden-wijk kan vinden.

In dit verband is het opmerkelijk, dat de Koninklijke Marine ooit slechts één schip naar Zoutman heeft genoemd, nl. Z.Ms. Schroefstoomschip der 1e klasse Zoutman, dat in 1859 op stapel werd gezet en tot 1871 heeft dienst gedaan. Het schip is nooit bij Aruba geweest.

Het Oude Fort van Aruba

Dr. J. Hartog

De geschiedenis van het Fort Zoutman en van de Toren Willem III

399.63
hart

